

Tanulmányok

Az önrendelkezéssé szelődült autonómia *Lépések a Romániai Magyar Demokrata Szövetség új autonómiatervezetéig*

2014 minden bizonnyal az önrendelkezési küzdelmek fontos állomása. Bár egyik, az autonómia más és más fokáért folyó harc sem új keletű, az idei év fontos mérföldkő lehet a skótok, a katalánok, illetve a romániai magyarság számára. Valamint meg kell említenünk az ukrainai események szerepét, ahol emberéleteket is követeltek a nem kis részben politikailag generált feszültségek. Egyesek ugyan nem ebben látják a probléma valódi lényegét, mégis, ha népek önrendelkezéséről van szó, nem sicolhatunk el az izraeli-palesztin kérdés felett sem. Az mindenesetre látszik, hogy az európai integráció kiteljesedésének korában a (nemzeti) kisebbségi kérdések egy része még mindig nem került megfelelő módon rendezésre.

Az autonómia mint státus, intézmény, gyakorlat, elv, keret, jog, eszköz és stratégiai cél¹

A Románia területén élő magyarság őshonos nemzeti kisebbség, így természetes jellemzője az autonómia-igény. Ennek megértése érdekében érdemes tisztázni a jelenség értelmezéseit és karaktervonásait. Az autonómia-fogalom sokszínűségét jelzi, hogy a szakirodalomban számos definícióval találkozunk. A kifejezés etimológiai gyökereit tekintve a görög „auto” és „nomos” elemekből áll, melyek jelentése az önállóság, függetlenség, önálló döntés köré csoportosítható. Az autonómia értelmezési keretei a következők lehetnek:

– alanyai etnikai, nemzeti kisebbségek;

- jelölhet állapotot, jogot és annak intézményesítési formáját;
- kísérőjelensége mindig valamilyen fokú decentralizáció;
- a szubszidiaritás elvének megvalósulását segítheti;
- az etnikai feszültségek kezelésére szolgáló eszköz;
- kisebbségvédelmi intézmény;
- a kisebbség számára az állam keretében elérhető legmagasabb státus;
- létrejöhet nemzetközi szerződés, alkotmányos döntés, státútum, vagy ezek kombinációjaként;
- releváns identitás-konzerváló szereppel bír.²

Érdemes táblázatban összefoglalni az államszint alatti kisebbségi vonatkozású autonómiák egyes változatait (lásd a következő oldalon).

Elsőként kétfelé kategóriát kell elkülönítenünk: megkülönböztetjük a nemzeti kisebbségeket, valamint a régiókat illető autonómiatípusokat. Ezekben belül beszélünk a területi elvű és a két státusú területi önkormányzatiságról. A nemzeti (és etnikai) kisebbségek esetében két elv (területi, személyi) alapján csoportosíthatjuk az önkormányzás formáit. Területi elvű autonómia esetén vagy sajátos státusú területi, vagy helyi önkormányzatról beszélünk. A személyi elv érvényesülésekor országos, területi közjogi testületek, illetve speciális státusú, közhatalóságok által átruházott döntési jogkörökkel rendelkező civil szervezetekhez köthető az önkormányzás. Formai és tartalmi kritériumok alapján tovább bonthatjuk az autonómia-fogalmat.

Európa autonómiái: akik élen járnak (Aland-szigetek, Feröer szigetek, Grönland, Dél-Tirol, Svájc)

Kontinensünkön több mint tizenöt millió állampolgár kap lehetőséget, hogy éljen az autonómia valamely foka által nyújtott lehetőségekkel. Gondoljunk csak a Finnországhoz tartozó Aland-

1. táblázat. Az államszint alatti kisebbségi vonatkozású autonómiák változatairól³

1. Nemzeti és etnikai kisebbségek autonómiája	2. Régiók autonómiája
a.) területi elvű autonómia:	területi elvű autonómia
sajátos státusú területi önkormányzat	területi önkormányzat
sajátos státusú helyi önkormányzat	sajátos státusú területi önkormányzat
b.) személyi elvű autonómia:	
országos közjogi testületi önkormányzat	
területi közjogi testületi önkormányzat	
helyi közjogi testületi önkormányzat	
speciális státusú, közhatalóságok által átruházott döntési jogkörökkel rendelkező civil szervezetek	

2. táblázat Táblázat az autonómia-modellekről⁴

Formai kritériumok alapján			Tartalmi kritériumok alapján		
	Területi autonómia	Személyi autonómia	Politikai autonómia	Kulturális autonómia	Funkcionális autonómia
<i>Autonómia-jogok alanya</i>	illető ország egy részét kormányzó testület (helyi parlament)	kisebbségi közösséghez való tartozás	kisebbség által megválasztott törvényhozó szerv	kisebbségi közösség által megválasztott döntés-hozói szervek	magánjogi (szakszervezet) vagy közjogi (kereskedelmi kamara) intézmény
<i>Autonómia kialakításának feltétele</i>	terület és a rajta élő csoport közötti kapcsolat megléte	adott kisebbség csekély területi kötöttsége és két vagy több szomszédos országban ugyanaz a kisebbség tartózkodik	adott területen élő kisebbség rendelkezzen politikai érdekérvényesítéshez szükséges intézményrendszerrel		

szigetekre, melynek kisebbségi területi autonómiája mintaértékű lehet egész Európa számára. Megközelítőleg 25.000 fős svéd lakosságról van szó, melynek önrendelkezését már a Nemzetek Szövetsége is garantálta. Ha a szigetek lakóinak helyzetét a romániai magyar őshonos nemzeti kisebbséggel összehasonlítva vizsgáljuk, egy alapvető különbséget tapasztalunk: Finnország a szigetek autonómiáját sosem értelmezte és kezelte belügyként, – ahogy ezt a román állam teszi –,

így Svédországot konstruktív szereppel ruházta fel ebben az ügyben.⁵

Egy másik példa a területi autonómia működésére a Dán Királysághoz tartozó Feröer szigetek és Grönland. A két terület etnikailag eltér a többségi dán lakosságtól, de mivel sosem kívántak elszakadni a Királyság területétől, így az mindkét sziget lakóinak „elismeri jogalanyiságát az önrendelkezési jog tekintetében.” Dél-Tirol helyzete abból a szempontból érdekes, hogy itt döntően

az anyaország, vagyis Ausztria közbenjárásának köszönhetően valósult meg az önrendelkezés. A polietnikus föderáció modellje Svájc. A köztudatban azonban ritkán kerül szóba, mint az európai autonómia csúcspontja. Ez nem azért van, mert ez a tézis nem helytálló, csupán az ország léte elképzelhetetlen a kisebbségvédelem legmagasabb szintje nélkül. Végül néhány gondolatban ki kell térni Korzika helyzetére. A szigetet jellemző „kisebbségi regionalizmus” mellett a francia állam magatartása meghatározó, az ugyanis nem ismeri el a korzikai nyelvet és identitást. Elsőként 1982-ben, egy általános önkormányzati decentralizációs folyamat részeként ruházta fel a francia központi hatalom Korzikát különleges jogállással, majd 1991-ben egyedi jogállású közösségként ismerte el. Ennek keretében különleges jogosítványokkal bír az oktatás, a környezetvédelem, a mezőgazdaság, a tömegkommunikáció vagy épp a gazdaságfejlesztés terén. Amint láthattuk, pozitív példák szép számmal akadnak Európában. Romániát viszont sajnos nem sorolhatjuk ezen példák közé.⁶

Állomások a romániai magyar autonómia-küzdelemben

Az 1989-es év, a közép-kelet-európai térség más országaihoz hasonlóan Románia számára is fordulópontot jelentett. A politikai átmenet véres eseményei minden bizonnyal kitörölhetetlen nyomot hagytak a magyar kisebbség emlékezetében. A romániai forradalom, – melynek központja Temesvár volt –, főszereplője Tőkés László, aki a romániai magyarság politikai átmenetet követő időszakának legmeghatározóbb alakja. Politikai tevékenysége ugyan vitatott, de a decemberi eseményekben játszott szerepéhez nem fér kétség. A református lelkésznek köszönhetően felülíródtak az évszázados nemzetiségi ellentétek és a nép egyként akarta a változást. A „Kárpátok géniusza”, Nicolae Ceausescu halálával véget ért a diktatúra. 1989. december 25-én megalakul a politikai átmenetet követő első magyar érdekvédelmi szervezet, a romániai magyarságot közel tízenöt esztendeig versenytárs nélkül képviselő Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ).

A Szövetség megalakulását 1989. december 25-ére datálhatjuk, amikor megszületett a Kiáltvány, mely „egy új nemzetiségi Statútum” kidol-

gozását szorgalmazta, ám találunk benne utalást a kollektív jogok alkotmányos garantálására is. A dokumentum legszövegi, hogy az RMDSZ „az önrendelkezési jog elvi alapján áll.” A párt I. kongresszusán, melyet 1990 áprilisában rendeztek Nagyváradon, általános utalások születnek az önrendelkezéssel kapcsolatban: olyan jogi keretrendszer realizálása szükséges, „amely szavatolja nemzetiségi viszonyaink rendezését az európai demokráciában megvalósult legjobb modellek szerint, biztosítja az egyéni és kollektív nemzetiségi jogok szabad érvényesítését, az önrendelkezést.”⁷

Az RMDSZ-en belüli, valamint az országos politika egyik meghatározó vitája volt a „társnemzeti koncepcióról” szóló kérdés. A ’91-es marosvásárhelyi kongresszus így foglalt állást: „az erdélyi magyarság önmagát mint közösséget államalkotói tényezőnek, önálló politikai alanynak, s mint ilyen, a többségi nép – nemzet – egyenjogú társának tekinti.” Érdekes, hogy a kulturális önrendelkezés a mai napig kardinális eleme a Szövetség autonómia-politikájának, ám a ’89-es cseppfolyós politikai helyzetben a magyar mint második hivatalos nyelv iránti igény pártpolitikai szinten nem fogalmazódott meg. „A romániai magyarság kisebbségi társadalommal való összefogása olyan önkormányzati intézményes keretben, amely egyszerre tesz eleget a személyi és kulturális autonómia követelményeinek, s amely ennél fogva megnyugtatóan rendezi a szórványokban élők helyzetét” – szól a kilencvenes évek elejei Szövetségi célkitűzés. Az RMDSZ Közlöny 1993. évi negyedik száma az alapelvekről így ír: „A romániai magyarság, beleértve a csángómagyarságot is, állami hovatartozását tekintve Románia állampolgárainak közösségébe tartozik. Ezen belül önmagát, mint őshonos közösséget államalkotó tényezőnek, önálló politikai alanynak, s mint ilyen, a román nemzet egyenjogú társának tekinti (..) a magyar nemzet szerves része (..) nem akar sem elvándorolni, sem a román nemzetbe beleolvadni. Kizárólag csak számbelileg tekinti magát kisebbségnek.” Végül érdemes a brassói IV. kongresszus által kinyilvánított tételekről szót ejteni. Ezek a következők:

– az autonómia egyaránt jelent elvet a jogállam kiépítésében,

- a nemzeti közösség jogát, melyet identitása megőrzése érdekében gyakorol,
- eszközt a romániai magyarság gazdasági és kulturális fennmaradásának megalapozásához,
- és stratégiai célt, melyet az RMDSZ politikai tevékenységében és a civil társadalom szervezeteivel kialakított kapcsolataiban követ.⁸

Az önrendelkezési harc egyik főszereplője a Romániai Magyar Demokrata Fontos megjegyezni, hogy ugyan releváns aktor, de nem kizárólagos. Számos olyan politikussal, politológussal és közéleti figurával találkozunk, akik egykor a Szövetséghez kötődtek, ám napjainkban önállóan, esetleg más politikai szervezetet létrehozva képviselik az autonómia ügyét. Ilyen dr. Csapó József, aki az 1995-ös statútumával alapját képezte a később létrejött Székely Nemzeti Tanács (SZNT) koncepciójának. Különbséget kell tenni, hogy a célok konkrétan mire vonatkoznak: székelyföldi, partiumi vagy erdélyi autonómiát jelölnek meg. Manapság a leginkább és legerősebben hangoztatott elképzelés Székelyföld, mint önálló jogi státussal rendelkező közigazgatási régió létrehozása. Ennek oka, hogy román kormányzat közigazgatási reform előtt áll, ezért különösen fontos, hogy a magyarság is hallassa hangját. És azért pont Székelyföld került összetűzés alá, mivel Romániában itt egy tömbben él a magyar lakosság. Az a lakosság, amely szeretné, ha magyar nyelven igazgathatná önmagát és saját bevételi forrásairól szabadon dönthetne.

Székelyföld autonómiájáért jött létre a Székely Nemzeti Tanács. Antonie Iorgovan kormánypartí szenátor „alkotmány elleni támadásnak” nevezte a Tanács létrejöttét. Később a közigazgatásért felelős miniszter, Gabriel Oprea így nyilatkozott: „A Székelyföldi Régió létrehozását támogató személyeknek egyszer s mindenkorra meg kell érteniük, hogy Románia egységes és oszthatatlan nemzetállam.” Nem véletlen ez a feszültség, hisz a Tanács immár több mint tíz éve folyamatos akciókkal, népszavazási-kísérletekkel hívja fel a figyelmet a székely autonómia kérdésére. Feszültség azonban nem csak a román állam (prefektusok és közigazgatási bíróságok elutasító döntése) és a Tanács között alakult ki. Az érintett RMDSZ-es polgármesterek többsége – akikhez az SZNT intézte a népszavazások kiírását – elutasították vagy erőteljesen lassították a kezdeményezést.

Az RMDSZ akkori vezetője, Markó Béla szerint a népszavazás e formája alkotmány- és törvényellenes volt. A Magyar Polgári Párt (MPP) elődje, a Magyar Polgári Szövetség (MPSZ) egyértelműen kiállt az SZNT mellett: Szász Jenő kijelentette, hogy amennyiben a népszavazást a Tanácsnak nem sikerül elérnie, az általa vezetett MPSZ „önerőből” fogja megszervezni azt. Bár közjogi következményei nem lennének, de „közösségi akaratnyilvánításként” igen fontos.⁹

A kisebbségi magyar pluralizmus bástyái, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP), a Magyar Polgári Párt (MPP), vagy a Székely Nemzeti Tanács az autonómiaharcot illetően. számos jelentős állomásért felelősek. 2003 novemberében a regionális autonómiára vonatkozóan az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) által felkért szakértői csoport (koordinátora Bakk Miklós) megalkotta az Autonómia-csomagtervet.¹⁰ Legitimációs viták miatt azonban ez nem vált az EMNT hivatalos dokumentumává. Később, 2005 tavaszán az RMDSZ bejelentette, hogy kisebbségi kerettörvény megalkotásán dolgozik, melyet aztán közvitára bocsájt. Tőkés László, az EMNT elnöke szerint ezzel „aláásták az autonómia ügyét.” Az erdélyi magyar egyházak is kinyilvánították elkötelezettségüket az önrendelkezés mellett, „beleértve Székelyföld területi önrendelkezésének ügyét is.”¹¹

A demonstráció eszköze sem maradhatott ki egy ilyen hosszantartó küzdelemből. Az eddigi legjelentősebb megmozdulás 2013. október 27-én történt. Ez volt Székelyek Nagy Menetelése, melyet a Székely Nemzeti Tanács hirdetett meg. A tervezett táv 55 kilométer volt, a cél egy egybefüggő menetoszlop kialakítása Bereck és Kökös települések között. A Menetelés ökumenikus istentiszteletekkel kezdődött. Erdély és Budapest mellett a világ számos pontján szerveztek szimpátia-tüntetések. A külföldi sajtó is beszámolt az eseményről, melyet a romániai magyar pártok mindegyike támogatott. Valamennyi vezetője maga is részt vett azon. A magyar országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottsága egyhangúan kiállt a demonstráció mellett. A kormánypartokon kívül az Magyar Szocialista Párt is az autonómia-törekvés mellett foglalt állást és egy tárgyalások útján kialakítandó, önálló székelyföldi régiót

szorgalmazott. Támogató közleményt adott ki az Együtt-PM szövetség is. A Demokratikus Koalíció, – mely a korábbiakban ellenezte a kettős állampolgárságot és a szavazati jog megadását – támogatta a kisebbségi autonómia-törekvést, ám úgy vélte, a menetelés éppen ennek létrejöttét gátolja. Ami ebből a történeusből lényeges és előre mutató lehet, hogy ez volt az első olyan nagyobb volumenű esemény, ahol az erdélyi magyar erők egységben sorakoztak fel a székely zászló alatt.¹²

Politikai programok és az autonómia

A kisebbségi magyar pluralizmus pártjainak (EMNP, MPP) politikai pártprogramját vizsgálva az autonómia kérdéskörében jó néhány különbséggel találkozunk.

Elsőként a Magyar Polgári Párt keretprogramját vizsgáljuk meg. Már az általános bevezetőben tematizálódik az erős Székelyföld és a versenyképes, akár a jövőben önálló régióként is létező Erdély gondolata. A párt minden célját Románián belül – és annak segítségével – képzeli el az ehhez szükséges, az egész országot érintő átalakulásokkal együtt. Itt jegyezném meg, hogy egymással szembe szokták helyezni az RMDSZ „kis lépések politikáját” a pluralizmus új pártjainak „radikálisabb” elképzeléseivel, de mindkét irányvonal a román állammal együttműködésben, annak keretein belül kívánja akarátát érvényesíteni. A Polgári Párt alapértékei közé sorolja az autonómiát. Közjogi, intézményes keretként tekint rá, mely a döntési és adminisztratív jogkörök átruházásával biztosítja a magyar közösség megmaradását, valamint jog- és érdekérvényesítő eszközként a közösség saját ügyeinek irányítását teszi lehetővé. Az „erdélyiség”-et, mint mintaadó keretet és hagyományt Románia nem hasznosította, így az elképzelések közé az alkotmányos keretek ez irányba mutató megváltoztatása is beletartozik. Célja a romániai politikai közösség újraalkotása – a megreformált intézmények és sarkalatos törvények segítségével. Egy olyan új Románia, ahol a régiók adják az újraalkotott politikai közösség gerincét, és politikai-közigazgatási önkormányzattal vannak felruházva. Az aszimmetrikus regionalizmus elve mentén a Polgári Párt önálló Székelyföld, Bánság, Partium (Körösvidék), Észak-Erdély, Máramaros és Dél-Erdély régió létrehozását kívánja elérni. A régióhatáro-

kat politikai egyeztetéssel és népszavazással kelene kialakítani – a „létező, történeti, kulturális és kisebbségi identitások tiszteletben tartásával.” A párt programjában világosan látszik a területi autonómia igénye. A külügy, hadügy, pénzügy és nemzetbiztonsági kérdéseken kívül az állam általi hatáskörök átadásával a tartományi parlamentek jogalkotási hatáskörrel rendelkeznenek. A jelenlegi, kétkamarás parlament szerkezetét meg kell változtatni: az alsóházba pártok képviseltethetnék magukat, beleértve a regionális és kisebbségi pártok mandátum-szerzési lehetőségét. A felsőház a „regionális-területi és a korporatív képviseleti elvet ötvözné.” A párt programjában a kulturális autonómia kialakítása a régiókon belül történne, olyan intézményként, amely közvetlen változásokkal jön létre. Az erdélyi magyar felsőoktatás két centrumának kialakítása szükséges: Kolozsvárott és Székelyföldön. Az MPP Székelyföld-centrikusságát mutatja, hogy programja jelentős részében a „jövő centrumaként” meghatározott régiót sajátos területi-politikai közösségként tekint, mely a jelenlegi Kovászna és Hargita megye területét és a Maros megyében található Maros-zsék vidékét foglalná magában. A keretprogram utolsó passzusai között olvashatjuk a magyar nemzeti integrációra vonatkozó elképzeléseket. A Magyar Polgári Párt leszögezi, hogy a Románia területén élő erdélyi magyarság kulturális értelemben a magyar nemzet része. A „tizenötmillió magyarban történő gondolkodás” híve és szövetesége minden olyan kezdeményezésnek, mely a kárpát-medencei magyar közösségek integrációját segíti. Az erdélyi magyar politika jövőjével kapcsolatban a párt úgy véli, hogy a „belmagyar tesvtérharcot” meg kell szüntetni és együttdöntési eljárásokkal, konszenzus-orientált stratégiával kell a politika új nyelvét megteremteni.¹³

Az Erdélyi Magyar Néppárt „A megtalált út. Esélyt és szabadságot Erdélynek” címet viselő politikai programja hét tartalmi részre oszlik. A munkám tárgyánál maradván az EMNP céljait elsődlegesen a Magyar Polgári Párt törekvéseivel kívánom összehasonlítani. Mindkét dokumentum a múlt számbavételével kezdődik. Közös nevezőként a demokrácia-deficitet jelölhetjük meg. Az alapértékek számos ponton egyeznek: erdélyiség, család, keresztényi

gondolkodás, szabadság, önkormányzatiság, tradicionalizmus, szolidaritás, integráció. A Néppárt fontos feladatának tekinti a „belső önrendelkezés elvén alapuló közösségi autonómiaformák törvény általi szavatolását.” A közigazgatás megreformálását mindkét erő az aszimmetrikus regionalizmus érvényesítésével képzei el, ahol a politikai egyeztetéssel és népszavazást követően létrejövő régiók a politikai-közigazgatási önkormányzást gyakorolják. Az Erdélyi Magyar Néppárt is alkotmányos változtatásokat követel. A kétkamarás román parlament hasonló – az etnikai arányosság elvének érvényre juttatásával történő – átalakítását látja szükségesnek, mint az MPP. A kulturális autonómia vonatkozásában a Néppárt annyit tesz hozzá a versenytársával közösen vallottakhoz, hogy a kiindulópontot a kulturális autonómiákról szóló kerettörvénynek kell adnia. Kitér a székelyföldi kisebbségben élő románság kulturális autonómiához való jogának érvényesítésére is. Ugyan ebben a keretprogramban is megjelenik a Székelyföld, mint sajátos jogállású régió, de legalább ilyen hangsúlyt kap Kolozsvár, „Erdély fővárosa”, melyet a jövőben Közép-Európa kulturális és innovációs központjává kell tenni. Mivel a város Székelyföld és Partium „találkozási pontja” a város, a régióközi együttműködés motorjaként is funkcionálhat. Partium, mint a történelmi Erdély peremterülete, a nyugati integráció támogatójaként fontos szereppel bír. A Néppárt a határmentiség újrafogalmazásában hisz: olyan közigazgatási, gazdasági és kulturális együttműködést szorgalmaz, mely a Temesvár-Szeged, Arad-Békéscsaba, Nagyvárad-Debrecen és Szatmárnémeti-Nyíregyháza tengelyek mentén mindkét ország szempontjából előnyös és hasznos. Bár a közösségi autonómiák kialakításáról, mint romániai belpolitikai feladatról beszélünk, szükség van az önálló erdélyi magyar külpolitikára is, annak érdekében, hogy a nemzetközi porondon minél kedvezőbb környezet alakuljon ki a párt autonómiaprogramja számára. A „magyar-magyar verseny” kapcsán az egyensúlyhelyzet megtalálása szükséges a verseny és az együttműködés viszonyrendszerében.¹⁴

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség és az új autonómiatervezete

A következőkben vegyük szemügyre a Romániai Magyar Demokrata Szövetség 2013 májusában elfogadott „Mindig a magyarokért” címet viselő programját.

A párt alapértékeinek középpontjába az egyetemes emberi jogokat, a keresztényi értékrendet, valamint az egyéni és kollektív nemzeti kisebbségi jogokat helyezi. Elutasít minden olyan felépést, amely az etnikai beolvastást és az erőszakos asszimilációt szolgálja. A Szövetség a romániai magyarságot (a csángó magyarsággal együtt) őshonos nemzeti kisebbségnek és államalkotó tényezőnek, továbbá a magyar nemzet szerves részének tekinti, amely kizárólag számbelileg alkot kisebbséget és nem kíván beolvadni a többségi nemzetbe, de a szülőföldjén akar élni és azt akarja gyarapítani. Ehhez nyújtanak közjogi keretet a különböző autonómiaformák. A program világosan támogatja az autonómia összes lehetséges megvalósulásának – így a területi autonómiának is – a törvényes keretek közt történő érvényre juttatását. A kormányzati szerepvállalás elvei a modernizáció, jólét, decentralizáció és az autonómia köre kell, hogy szerveződjenek. Ezen párt estében is megjelenik „az erdélyi magyarság leghátramaradt térségi közössége”, Székelyföld kérdése. Kiemelt cél a Kovászna, Hargita és Maros megyét magában foglaló Székelyföld Fejlesztési Régió létrehozása, valamint a székelyföldi autonómia intézményes struktúrájának kialakítása. Az interetnikus környezetben az önkormányzás fontossága, az oktatási-kulturális intézményrendszer, a civil társadalom és a magyar egyházak erős identitás-megőrző szereppel bírnak. A sajátos megközelítést igénylő szórványközösségekben az átfogó nyelvi tervezés mellett a költségvetés tekintetében a pozitív diszkrimináció alkalmazása szükséges.

A párt csikszeredai kongresszusán deklarált elvek vezetnek el bennünket a 2014. szeptember 18-án, a skót függetlenségről szóló referendum napján nyilvánosságra hozott legújabb autonómia státútmhoz, melyet az RMDSZ közitára is bocsátott.

A tervezet szerint a Kovászna, Hargita és Maros megyékből álló, autonóm közigazgatási egység, Székelyföld Autonóm Régió néven, Marosvásárhely központtal, önálló jogi személyiséggel jönne létre.

Ahogy az várható volt, a tervezet napvilágra kerülését követően hatalmas vita alakult ki. A szociáldemokrata miniszterelnök, Victor Ponta – akinek pártja koalícióban kormányoz a Szövetséggel – a novemberi államelnök-választás kampányfogásának nevezte a statútumot.¹⁵ Ezen a voksoláson egyébként Ponta és Kelemen Hunor egymás ellen szállnak síkra a tisztség megszerzéséért – ahogy teszi ezt Szilágyi Zsolt, az Erdélyi Magyar Néppárt elnöke is.¹⁶ És ha már az államfő-jelöltekénél tatunk, a jobboldali Klaus Johannis egyetért a közigazgatási határok módosításával, azokat azonban kizárólag a gazdasági prosperitás primátusával tudja elképzelni. A nagyszebeni német nemzetiségű polgármester az etnikai alapú régiófelosztást nem támogatja. Az egykori külügyminiszter Mircea Geoană kijelentette, hogy ha az RMDSZ folytatja az autonómia erőltetését, azzal a román és a nemzetközi politikai szintéren való izolációját kockáztatja. Román kormánypárti politikusok egyenesen primitívnek, kabaréba illőnek, valamint alkotmány-ellenesnek nevezték a törvényjavaslatot. A tervezett régióközpont, Marosvásárhely polgármestere, Dorin Florea nem csak hogy alkotmány-, de Európa-ellenesnek nevezte a tervezetet. Egy olyan Európa elleni támadásnak, amely mintaértékű autonómiákkal rendelkezik. A hisztérikus reakciók odáig merészkedtek, hogy a Szövetséget orosz érdekek képviselésével vádolták meg.¹⁷

A romániai magyar közvélemény jelentős része is felháborodással fogadta a tervezetet. A legnagyobb probléma, hogy az autonómia létrejöttét egy távoli, nem tisztázott alkotmánymódosításhoz vagy egy új alkotmány létrehozásához köti – értékelte Tökés László, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke és Izsák Balázs, az SZNT első embere. Ugyanakkor politikailag mindenképp releváns, hiszen „az RMDSZ most szembesítette a román társadalmat azzal, hogy a Székelyföld autonómiája nemcsak az olykor szélsőségesnek megbélyegzett kis magyar pártok, hanem valamennyi romániai magyar politikai

szervezet igénye.”¹⁸ Egy másik probléma, hogy a dokumentum az 1968-as megyehatárokat veszi figyelembe, melyek viszont nem pontosan a történelmi Székelyföld területét jelölik. A törvénytervezet abban a kontextusban is érdekes, hogy a jelenlegi Romániában „ellenzéke uralja az autonómiadiskurzust.”¹⁹ Az Erdélyi Magyar Néppárt az alkotmánymódosítás és a kommunista diktatúra ideje alatt meghúzott megyehatárok kérdésért kifogásolja. Biró Zsolt MPP elnök, akinek pártja társszerzőnek tekinti magát a statútum kapcsán kijelentette, jelen helyzetben az erdélyi magyar erők számára nem engedhető meg a sértettség luxusa. Közösen kell megvitatni a törvénytervezetet, majd minél előbb a parlament elé kell tárnai azt.²⁰

Az előzőekben láthattuk, hogy a politikai átmenetet követő időszakban milyen lényegesebb állomásai voltak a romániai magyarság autonómiatörekvéseinek. A küzdelem úgy tűnik, még nem ért véget. Önmagában még arról sincs tiszta kép, hogy kik szándékoznak részt venni az új RMDSZ-es statútum közvitéjában. Kelemen Hunor szerint a tervezet „nem azt határozza meg, mi az autonómia, hanem azt, hogy mit nem jelent. Nem jelent szeparatizmust, enklávét, államiságot.” Nos, ezektől tényleg nagyon távol áll. De akkor vajon mit jelent az erdélyi magyarság számára?

BÉKÉSI JÚLIA BOGLÁRKA

Jegyzetek

1. „Mindig a magyarokért.” Az RMDSZ 11. kongresszusán, Csíkszeredában kiadott politikai programjából. Forrás: <http://www.rmdsz.ro/uploads/fileok/dok/RMDSZ%20program%2001.pdf> (Hozzáférés: 2014. január 8.)

2. Békési Júlia Boglárka: A romániai magyarság pártpolitikai érdekképviselete a demokratizálódástól napjainkig. Forrás: <http://users3.ml.mindenkilapja.hu/users/newhewkas/uploads/Aromaniaimagyarsagpartpolitikaierekkepvelleteademokratizalodastolnapjainkig.pdf> 38-39.o.

3. Bognár Zoltán: Kisebbségi autonómiák és a kisebbségek érdekeit szolgáló regionális autonómiák az Európai Unió tagállamaiban.. Forrás: <http://archivum.rmdsz.ro/kiadvanyok/>

autonomia11_01.pdf (Hozzáférés: 2013. szeptember 7.) 3-4.o

4. Domonkos Endre: Nemzetközi autonómia-modellek és kisebbségi kérdés. A katalán regionális autonómia és tapasztalatai. Forrás: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/530/1/domonkos_endre.pdf (Hozzáférés: 2014. január 10.) 25.o.

5. Dr. Kreczinger István: A kisebbségi jogok védelmének néhány kérdése és az Európai Unió. Forrás: http://www.hunsor.se/dosszie/kisebbssegek_jogi_helyzete.pdf (Hozzáférés: 2014. október 5.) 25.o.

6. Dr. Kreczinger István: A kisebbségi jogok védelmének néhány kérdése és az Európai Unió. Forrás: http://www.hunsor.se/dosszie/kisebbssegek_jogi_helyzete.pdf (Hozzáférés: 2014. október 5.) 26-32.o.

7. Bakk Miklós: Az erdélyi önrendelkezési küzdelem állomásai. Forrás: <http://www.szatmari-monitor.ro/2012/10/bakk-miklos-az-erdelyi-onrendelkezési-kuzdelem-allomasai-dokumentum/> (Hozzáférés: 2014. szeptember 23.)

8. Békési Júlia Boglárka: A romániai magyarság pártpolitikai érdekképviselése a demokratizálódástól napjainkig. Forrás: <http://users3.ml.mindenkilapja.hu/users/newhewkas/uploads/Aromaniaimagyarsagpartpolitikaierdekkepvisel-teademokratizalodastolnapjainkig.pdf> 21-24.o.

9. Békési Júlia Boglárka: A romániai magyarság pártpolitikai érdekképviselése a demokratizálódástól napjainkig. Forrás: <http://users3.ml.mindenkilapja.hu/users/newhewkas/uploads/Aromaniaimagyarsagpartpolitikaierdekkepvisel-teademokratizalodastolnapjainkig.pdf> 55.o.

10. A három összefüggő tervezet: Kerettörvény a régiókról, Törvénytervezet Székelyföld különleges jogállású régió létrehozásáról, Székelyföld különleges jogállású régió autonómiájának státútuma

11. Bakk Miklós: Az erdélyi önrendelkezési küzdelem állomásai. Forrás: <http://www.szatmari-monitor.ro/2012/10/bakk-miklos-az-erdelyi-onrendelkezési-kuzdelem-allomasai-dokumentum/> (Hozzáférés: 2014. szeptember 23.)

12. Békési Júlia Boglárka: A romániai magyarság pártpolitikai érdekképviselése a demokratizálódástól napjainkig. Forrás: <http://users3.ml.mindenkilapja.hu/users/newhewkas/uploads/Aromaniaimagyarsagpartpolitikaierdekkepvisel-teademokratizalodastolnapjainkig.pdf> 56.o.- 57.o.

13. U.o. 43-44.o.

14. U.o. 44-45.o.

15. A miniszterelnök így fogalmazott: „támogatom a decentralizációt, azt, hogy a helyi választottak több hatáskört kapjanak, de van egy határ, amit egyetlen román párt sem lép túl.”

16. Ez a magyarság számára történelmi esemény, mivel először fordul elő a politikai átmenet utáni időszakban, hogy több magyar jelölt indul a köztársasági elnöki posztért.

17. Kiss Előd Gergely – Rostás Szabolcs: Össztűz az RMDSZ autonómiatervezetére. Forrás: <http://kronika.ro/belfold/ossztuz-az-autonomiatervezetre> (Hozzáférés: 2014. szeptember 24.)

18. Salat Levente nyilatkozata az autonómia-tervezet kapcsán. Forrás: MTI

19. Bakk Miklós nyilatkozata. Forrás: <http://www.kronika.ro/belfold/ossztuz-az-autonomiatervezetre> (Hozzáférés: 2014. szeptember 24.)

20. Kiss Előd Gergely - Rostás Szabolcs: Össztűz az RMDSZ autonómiatervezetére. Forrás: <http://kronika.ro/belfold/ossztuz-az-autonomiatervezetre> (Hozzáférés: 2014. szeptember 24.)